
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

УДК 001(477)Огієнко:378.4(477.43-21)КПДУУ«1918/1920»
DOI: 10.32626/2309-7086.2025-22.274-289

Олександр Завальнюк

*ORCID 0000-0002-1778-9736,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка*

РОЛЬ ІВАНА ОГІЄНКА У КАДРОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (1918–1920 рр.)

На основі архівних і опублікованих джерел, а також праць сучасних українських вчених досліджується керівна діяльність видатного державного діяча Івана Огієнка упродовж 1918–1920 рр. на посадах ректора, міністра освіти і головного уповноваженого (ГУ) представника уряду УНР, спрямована на забезпечення Кам'янець-Подільського державного українського університету (КПДУУ) необхідними управлінськими, науково-педагогічними та бібліотечними кадрами. Увесь цей період поділено на чотири етапи, кожен з яких мав свої особливості і різні підсумкові результати в контексті досягнення короткочасної і загальної мети, які в цілому забезпечили заклад на задовільному рівні необхідними управлінськими, викладацькими і бібліотечними працівниками. Найбільш ефективним з цих етапів був другий, коли І. Огієнко очолював Міністерство народної освіти УНР. У кожному випадку він з'ясував відповідність заявників існуючим кадровим потребам, з окремими з них мав особисті контакти. Як ГУ, І. Огієнко з власної ініціативи іноді затверджував рішення вченої ради університету, що стосувалися зміни функціонального статусу викладачів. Об'єктивна відсутність ректора на робочому місці упродовж майже чотирьох місяців (9.VII.–7.XI.1920 р.) через переїзди разом з урядом негативно позначилася на вирішенні кадрового питання вищу напередодні третього навчального року.

Ключові слова: Іван Огієнко, Кам'янець-Подільський державний український університет, управління, науково-педагогічні кадри, бібліотечні працівники, історіографія.

Постановка проблеми. У сучасній вищій школі України велике значення має успішне вирішення кадрових питань, яке забезпечує, з одного боку, високий рівень управлінської діяльності, а з іншого, сучасний освітній процес, належну практичну підготовку молоді до професійної реалізації, формування її широкого громадянського світогляду, а також патріотичних переконань, пов'язаних із захистом усього українського і активним протистоянням недругам.

Ці якості були апробовані в Кам'янець-Подільському державному українському університеті, який постав у русифікованому губерньському центрі і зумів стати успішним прикладом реалізації національної політики щодо вищої школи доби революції. Важливу роль у вирішенні непростих кадрових питань цього вишу відіграв Іван Огієнко як ректор, міністр освіти і головноуповноважений уряду УНР. Цей аспект діяльності видатного українського державного діяча і вченого, до цих пір цілісно не з'ясовано, попри те, що в працях окремих сучасних огієнкознавців (М. Тимошик, А. Марушкевич, Д. Герцюк, О. Завальнюк, С. Копилов, О. Марчук та ін.) фігурують відповідні факти, які частково його ілюструють [2; 8–10; 16; 18–20; 25], хоч і не завжди є цілком достовірними. Саме зазначена історіографічна ситуація пояснює потребу окремого дослідження про роль І. Огієнка у розв'язанні кадрових проблем українського вишу у Кам'янці-Подільському, без яких він не міг ані розпочати своєї діяльності, ані наростити її упродовж двох складних навчальних років у зв'язку зі збільшенням кількості базових підрозділів і чисельності студентів. Воно дозволить серйозно поглибити відповідний аспект біографії відомого українського державного діяча в період державотворення 1918–1920 рр.

Метою статті є висвітлення на основі архівних та інших джерел, а також низки праць українських науковців основних аспектів діяльності Івана Огієнка у кадровому (управлінському, науково-педагогічному, бібліотечному) забезпеченні Кам'янець-Подільського державного українського університету упродовж 1918–1920 рр., що сприяло загалом успішному виконанню закладом своїх основних завдань і функцій, сприяло нагромадження відповідного досвіду в галузі національної вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. До реалізації проєкту «Кам'янець-Подільський державний український університет» Іван Огієнко, на той час приват-доцент університету св. Володимира, лектор Київського народного українського університету (КНУУ), член Українського наукового товариства і столичної «Просвіти», а ще активний учасник національного відродження і великий прихильник утвердження української мови у школі, прилучився на початку квітня 1918 р. Тоді у складі спеціальної комісії від Міністерства народної освіти УНР і КНУУ він уперше побував у Кам'янці-Подільському, де з'ясували наявність матеріальних умов щодо можливості і доцільності відкриття тут, на прохання міської думи, університетського закладу. Тоді ж на спільному, ґрунтовному засіданні з місцевою університетською комісією, яке відбулося 1 квітня, гості, позитивно оцінили запропоновані під виш будинки, земельну ділянку, на якій з часом можна було звести університетські корпуси, та запевнення міської влади взяти на себе частину фінансових витрат

на заснування вишу. Однак про тих, хто мав би забезпечити у майбутньому виші постійний освітній процес, інших працівників, питання не піднімалося, оскільки воно не входило до програми візиту [13, с. 39–42]. Щоправда, увечері, коли відбулася неофіційна зустріч делегації з місцевими просвітянами, останні висловили побажання, щоб ректором майбутнього вишу став 37-річний Іван Огієнко, який сподобався своєю конструктивністю і великою прихильністю до української культури [22, с. 344].

Після повернення до Києва члени делегації від КНУУ зайнялися в робочому порядку підбором викладацьких кадрів. Уперше питання про науково-педагогічне забезпечення майбутнього університету розглядалося 21 квітня 1918 р. на засіданні ради лекторів КНУУ, де І. Огієнко (основний доповідач) виступив з інформацією про результати поїздки до Кам'янця-Подільського та наголосив, що на цей час вдалося домовитися із українськими вченими (їх імена не повідомляв), які готові посісти 8 кафедр історико-філологічного та 7 кафедр природничого факультетів. Крім того, було запропоновано запросити окремих професорів зі Львова і Чернівців, які, працюючи у тамтешніх, неукраїнських, університетах, добре володіли українською мовою і могли виконувати свої обов'язки на новому місці роботи. Припущалося, що повністю заповнити викладацький штат на перший навчальний рік не вдасться, тому присутні погодилися з тим, щоб до освітнього процесу, на правах сумісництва, варто залучити певну частину лекторів з Києва. У зв'язку з цим вирішили домовитися із Міністерством шляхів про виділення на певні місяці окремого вагону для переїзду залізницею з Києва до Кам'янця-Подільського [5]. Це були перші, неофіційні, але конкретні кроки української наукової спільноти столиці щодо допомоги в розв'язанні проблеми науково-педагогічного забезпечення проєктованого вишу.

У зв'язку з гетьманським переворотом і замороженням діяльності попередніх органів державного управління колишньої УНР, зокрема й Міністерства народної освіти, підняте в народному українському університеті назріле питання щодо кадрового забезпечення майбутнього університету в Кам'янці-Подільському певний час не мало продовження. І тільки після того, як міністром освіти було призначено М. Василенка, який продовжив курс на творення українських університетів, у КНУУ дійшли висновку, що для вирішення комплексу питань, пов'язаних із підготовкою до заснування КПДУУ, доцільно обрати «відповідальну людину», яка б взялася за цю важливу справу. У зв'язку з цим рада лекторів на своєму засіданні 18 травня провела закрите голосування, у якому взяв участь І. Огієнко (він набрав 14 голосів із 19) [3]. Щоправда, у своїх спогадах, які з'явилися через 18 років, він помилково зазначив, що за нього віддали свої голоси 19 колег, а двоє підтримали кандидатуру О. Грушевського [14, с. 94]. Обрану кандидатуру запропонували міністру освіти затвердити як уповноваженого у справах «улаштування і відкриття з осені Українського університету в Кам'янці в складі двох факультетів...». Однак М. Василенко наполіг, щоб рада лекторів запропонувала кандидатуру на посаду ректора того ж вишу. І 22 травня зібрання висловилося за те, щоб І. Огієнко зайняв посаду в.о. ректора [4]. Міністр схвалив цей вибір, однак свій відповідний наказ він відклав до часу юридичного оформлення університету. Проте столична преса, не розібравшись, помилково повідомила, що «пан Міністр відкомандував І. І. Огієнка до Кам.-Под[ільського] для виконання обов'язків ректора Кам.-Под[ільського] Ун-ту» [12, с. 52].

Діяльність І. Огієнка щодо кадрового забезпечення університетського закладу можна поділити на кілька етапів. Перший із них припав на час реалізації підготовчих заходів до заснування, відкриття та початку роботи вишу (липень-грудень 1918 р.).

Щодо роботи з підбору кадрів для КПДУУ, то публічної інформації про це (на відміну від заходів із матеріальної підготовки навчального корпусу до прийняття студентів) практично не було. Голова Подільського губернського земства В. Приходько у своїх споминах зафіксував, що 3 вересня 1918 р., під час приїзду І. Огієнка до Кам'янця-Подільського, він на засіданні університетської комісії (УК) повідомив зокрема таке: «Справа запрошення професорів потроху просувається наперед. Запрошено українські наукові сили – старші і молодші – з Петрограда та Москви, з Київ, Харкова, Катеринослава та Одеси. Розпочато переговори з низкою учених з Галичини. Взято під увагу Буковину і українських учених-галичан у Відні. Справа тяжка, але не безнадійна: коли пошукати, то люди у нас є. Звичайно, не все першорядні «зірки», багато молоді, але ...“не зразу Варшава будувалася”» [24, с. 67–68]. Щоправда, цих фраз не виявлено у тодішньому протоколі засідання УК, і не випадково, адже він не містив стенографічного звіту. Джерела свідчать, що процес призначення працівників до Кам'янець-Подільського державного українського університету розпочався після того, як 17 серпня гетьман П. Скоропадський затвердив закон про заснування вишу. Однак, на той час в.о. ректора встиг провести чималу роботу з підбору підготовлених людей на різні університетські посади, добре усвідомлюючи, що без повноцінного заповнення штату виконати поставлені перед провінційним вишем завдання буде вкрай складно. То ж не випадково, що вже з липня налагодив контакти з тими, хто був готовий поєєсти різні управлінські посади. У першу чергу йшлося про управлінський апарат, який мав би запрацювати ще до офіційного відкриття закладу. Так, на помічника бібліотекаря згодився учитель І. Сливка, секретаря правління університету Д. Коломійцев, секретаря студентських справ М. Грінченко, бухгалтера Н. Величко, лікарського помічника й скарбника Ю. Гудзій (усі, крім І. Сливки, кияни з вищою освітою, прибули на роботу у жовтні). Вони пройшли двотижневу підготовку на базі вищих шкіл Києва. А на посаду університетського лікаря І. Огієнко запросив кам'янчанина К. Солуху, який мав велику лікарську практику і доклав великих зусиль для підтримки ідеї заснування університету в Кам'янці-Подільському. Місцевий церковний діяч, відомий історик, краєзнавець і член університетської комісії Є. Сіцінський прийняв запрошення працювати настоятелем університетської церкви св. Миколая. Бути завідувачем господарської частини погодився священик, кам'янчанин Д. Чирський, який не мав парафії [21, с. 300; 11, с. 95–96].

Набагато складніше було сформувати професорсько-викладацьку корпорацию КПДУУ. І. Огієнко робив усе для того, щоб максимально поширити інформацію про заснування вишу, зокрема використовував столичну українську пресу, яка поширювалася в різних регіонах, а також свої приватні контакти з науковцями. Це давало певні поодинокі результати. Так, В. Біднов, професор Катеринославської духовної академії, дізнавшись, що готується відкриття вишу в Кам'янці-Подільському, негайно прибув до Києва, де зустрівся з в.о. ректора. Згодом він писав: «Тут я переговорив особисто з проф[есором] Огієнком, який заявив, що приймає мене на катедру історії української церкви з титулом виконуючого обов'язки екстраординарного професора й просив на

початку жовтня прибути до Кам'янця. Він показав мені ще кілька заяв охочих піти в професори Кам'янецького університету... Я не знав..., які права надано було проф[есору] І. Огієнку; чи він сам намічав кандидатів на університетські катедри, чи то переводилося десь при міністерстві освіти. Непевне, в останньому... Це питання мене не цікавило, до міністерства я не ходив, а мав діло тільки з Огієнком» [13, с. 142–143].

Щодо інших претендентів на викладацькі посади, то інформації про їхні шляхи, які привели до зазначеного університету, інформації майже немає. Л. Білецький, який працював у Міністерстві освіти й мистецтва на посаді навчальна учительського відділу, а навесні 1918 р. склав в університеті св. Володимира магістерські іспити на право викладацької діяльності, залишив спомини про свою викладацьку діяльність у КПДУУ, однак про своє бажання працювати на історико-філологічному факультеті нічого не повідомив. Є версія, за якою його І. Огієнку рекомендував професор В. Перетц, учитель обох зазначених науковців-філологів у Володимирському виші [8, с. 171]. Цінним у спогадах Л. Білецького є його згадка про те, що І. Огієнко, з яким він зустрівся у першій половині липні 1918 р. у Києві, тепло відгукнувся про хід справ із заснуванням вишу у Кам'янці-Подільському, а потім «розпочав перш за все запрошувати нові академічні сили до університету». З його подачі і з'явилися накази міністра освіти М. Василенка про призначення низки вчених на різні посади в КПДУУ: «...Серед них у першу чергу були призначені міністром освіти на професорів Бучинський по кафедрі зоології, проф[есор] Ніжинського Інституту В'ячеслав Петр на кафедрі класичної філології, магістр Василь Біднов на кафедрі історії української церкви надзвичайним професором і я на приват-доцента по кафедрі історії української літератури» [1, с. 76]. Із цього переліку з невідомих причин випали доцент Петроградського університету К. Широцький, призначений на посаду в.о. ординарного професора по кафедрі історії мистецтва, та професорський стипендіат університету св. Володимира М. Драй-Хмара, який став приват-доцентом кафедри слов'янської філології [10, с. 189].

У цьому контексті варто вказати на певні погіршеності, допущені в окремих наукових працях. Так, у монографії М. Тимошика стверджується, що І. Огієнко агітував вчених (таких фактів не зафіксовано) перейти на роботу до К-ПДУУ, що принесло позитивні результати (названо 5 осіб, хоча одного із них (В. Самійленка) не було призначено до вишу, а іншого (В. Біднов) не треба було запрошувати, оскільки сам просився на роботу до українського університету [25, с. 43]). У статті Д. Герцюка зазначається, що ректор І. Огієнко, при вирішенні кадрового питання, практикував особисті звернення і прохання, однак не всі названі автором імена науковців підтверджують це твердження [2, с. 49].

Невідомо, у який спосіб продемонструвала свій намір працювати у КПДУУ група вихідців з Галичини. Скоріш за все, більшість із них не мали прямого контакту з в.о. ректором, крім М. Чайковського, який зустрівся з І. Огієнком у Києві в серпні 1918 р. і заявив про бажання посісти в університеті посаду приват-доцента чистої математики (до університету він прибув у січні 1919 р.) [8, с. 328; 31]. Ймовірно, через нього були доставлені заяви й інших молодих галицьких вчених – І. Крип'якевича, Ю. Гірняка, С. Баляя. 14 жовтня 1918 р. І. Огієнко (двома днями раніше наказом міністра відряджений до Кам'янця-Подільського для виконання упродовж двох років «виконання посади ректора») направив кожному з них листа, у якому просив прибути до універси-

тету, щоб розпочати роботу на посадах приват-доцентів відповідно по кафедрах історії України, хімії та філософії. Через безрезультатність цих звернень, керівник вишу 5 листопада від'їждив до Львова і Тернополя спеціального кур'єра для розшуку цих викладачів, однак той повернувся ні з чим [9, с. 198]. Згодом стало відомо, що І. Крип'якевич, який побував на святі відкриття КПДУУ і збирався викладати у цьому виші, під час переїзду залізницею захворів на тиф, що унеможливило його приїзд на роботу [15, с. 102]. Реально до управлінської праці у 1918 р. було залучено усього 7 осіб, науково-педагогічної – 13. Остання цифра викликала тривогу у ректора, адже такої кількості вчених було замало для того, щоб виконати навчальний план у весняному семестрі (до того ж, мав запрацювати ще й третій факультет – богословський). Як згадував Л. Білецький, «Огієнко став робити всі заходи, щоби поповнити професорський склад новими силами...», однак в умовах антигетьманського повстання цей академічний проєкт довелося відкласти «до слухного часу» [1, с. 147, 148].

Для підсилення керівництва бібліотекою ректор 5 листопада 1918 р. призначив протоієрея і наставника університетської церкви Ю. Сіцінського, який мав великий досвід бібліотечної роботи, помічником бібліотекаря, за сумісництвом [8, с. 299].

Другий етап діяльності І. Огієнка щодо наповнення штату КПДУУ працівниками пов'язаний із його переїздом з Кам'янця-Подільського до Києва та роботою на посаді міністра народної освіти УНР (5 січня – 25 квітня 1919 р.), яку він поєднував разом з ректорськими обов'язками. На новому місці він отримав набагато більші можливості для призначення до подільського вишу, про який продовжувала поширюватися інформація по різних освітніх центрах, нових викладачів.

Під час різдвяних вакацій міністр прийняв у своєму кабінеті в.о. декана історико-філологічного факультету КПДУУ Л. Білецького і доручив йому «вести прелімінальні розмови з тими, хто хотів-би працювати в Кам'янець-Подільським університеті...» [1, с. 149]. Разом з окремими колегами, які також прибули на короткий час до Києва, вдалося виконати доручення І. Огієнка і заангажувати 7 вчених, які погодилися відбути на викладацьку роботу до Кам'янця-Подільського. Звісно, усі вони подали до Міносвіти відповідні документи, однак їх попередньо не розглядали на засіданнях рад факультетів КПДУУ, що не суперечило одній із статей «Закону про заснування Кам'янець-Подільського державного українського університету», яка на перший навчальний рік надавала міністрові освіти право призначати весь склад професорів [1, с. 149–150; 25, с. 240].

Одним із перших, хто поповнив професорсько-викладацький склад, став колишній міністр закордонних справ в уряді П. Скоропадського, історик Д. Дорошенко. Інформацію про потребу у викладацьких кадрах відставний діяч отримав від В. Біднова, з яким до 1917 р. працював у Катеринославі і зустрівся з ним в середині січня 1919 р. То ж вирішив скористатися ситуацією і відбути до більш спокійного Кам'янця-Подільського (новий міністр стверджував, що проти Д. Дорошенка готувалися репресії з боку Директорії УНР). Зі своєю пропозицією він відправився до Міністерства народної освіти, про що згодом згадував: «Я пішов до Огієнка. Він зустрів мене дуже привітно, і за якусь годину справа була поладжена. Моє призначення було підписане. І за короткий час я мав уже виїхати разом з гуртком професорів, що також їхали до Кам'янця» [7, с. 400]. На той час І. Огієнко призначив на роботу

до КПДУУ, крім Д. Дорошенка, ще 15 осіб (О. Неселовського (із Кам'янця-Подільського), М. Васильківського. Й. Оксіюка, О. Прахова, В. Шелудька, А. Маліновського, Л. Левітського, І. Любарського, П. Клименка (з Києва), М. Клепатського (з Одеси), М. Хведорова і О. Аленича (з Катеринослава), М. Плевака і М. Столярова (з Харкова), М. Іваницю (з Ніжина) [10, с. 190, 191]. 21 січня І. Огієнко запросив до себе архієпископа Олексія і запропонував йому професорську посаду на богословському факультеті, що і було прийнято. У лютому кандидат богослов'я, протоієрей Ю. Сіцинський, з яким мав розмову міністр/ректор, отримав посаду приват-доцента по кафедрі церковної археології з дорученням читати обов'язковий курс [25; 26; 28].

В окремих працях дослідників, у яких піднято питання про призначення науковців на роботу до КПДУУ, наводяться дані, які, на наш погляд, є не повними, а іноді й помилковими. Так, у посібнику педагогині А. Марушкевич, де розглядаються, зокрема, критерії добору професорсько-викладацьких кадрів для КПДУУ, зазначено, що міністр І. Огієнко призначив до вишу лише 5 науковців, зокрема й В. Петрова (останнє не відповідає дійсності) [20, с. 206]. У статтях молодого дослідника О. Марчука звернено увагу на призначення міністром освіти у січні 1919 р. лише 10 науковців на роботу до КПДУУ [19, с. 34], а також двох – у лютому, під час перебування міністерства у Вінниці (помилково зазначається, що професори М. Грушевський, В. Перетц і А. Кримський були затверджені на посадах цього вишу, у той час як йшлося лише про їхнє почесне членство у колективі університету) [17, с. 357].

На жаль, І. Огієнку не вдалося залучити до викладацької роботи в КПДУУ професора М. Грушевського, з яким разом їхали потягом до Кам'янця-Подільського на початку лютого 1919 р. У безрезні запрошення повторили. Однак, проживаючи в університетському місті, відомий історик вдруге відмовився працювати в українському виші, мотивуючи тим, що збирається відбути за кордон. Не допомогло й те, що рада професорів обрала його почесним членом колективу за персональні заслуги в розвитку українознавства [7, с. 429; 10, с. 181; 21, с. 117].

Коли І. Огієнко разом з урядом 24 березня 1919 р. відбув до Східної Галичини, то у нових умовах він не забував про те, що ввірений йому університет потребує науково-педагогічних кадрів, особливо для двох нових факультетів – правничого і сільськогосподарського, закони про заснування яких він провів через Раду Народних Міністрів УНР 6 і 12 квітня 1919 р. У квітні, після розгляду прохань від О. Тисовського, А. Синявського і В. Рафальського, призначив їх на посади приват-доцентів відповідно по кафедрах зоології, політичної економії і церковного права [10, с. 192]. Це були останні кроки міністра освіти у реалізації кадрової політики щодо КПДУУ, адже 25 квітня 1919 р. було сформовано новий уряд УНР, у якому освітньою сферою опікувався новий міністр – А. Крушельницький [8, с. 74]. Відставний керівник цього відомства оформив дозвільну відпустку [11, с. 291].

Ще перебуваючи у Києві, на початку січня 1919 р. міністр освіти призначив бібліотекаря університету. Ним став приват-доцент М. Плевака (працював до травня того ж року). Цей крок сприяв значній активізації закупівлі наукової і навчальної літератури на кошти, які виділили з Міністерства освіти УНР [15, с. 26].

Після відставки і до 15 листопада 1919 р. тривав третій етап у діяльності І. Огієнка щодо наповнення штату новими кадрами. Звісно, його роль у вирішенні цього складного питання тепер полягала лише у підборі вче-

них, які в силу різних причин опинилися у Кам'янці-Подільському і бажали працювати у цьому виші (зрештою, сам ректор повернувся до університету лише 4 червня, приступив до роботи, перервавши таким чином свою відпустку), і проведення їхніх кандидатур через ради факультетів і професорів, з наступним затвердженням міністром освіти. Зокрема, це стосувалося В. Гериновича, Н. Гаморака, І. Олійника (їх в університеті обрали на посади приват-доцентів відповідно по кафедрах географії, фізіології рослин та суспільної агрономії і земельного питання), а також В. Бернацького, якого рада фізико-математичного факультету підтримала на посаду старшого асистента по кафедрі фізики [11, с. 296, 297].

Влітку двоє вихідців з Катеринославщини (В. Біднов і М. Хведорів), які вже працювали у виші, запропонували ректору кандидатуру С. Бачинського (уродженця с. Чечелівка Таврійської губ., державного діяча УНР), який прибув до Кам'янця-Подільського, але не зміг представити оригінали документів про здобуту вищу освіту, на посаду приват-доцента по кафедрі математики та в.о. декана сільськогосподарського факультету. З відповідним проханням, життєписом і списком наукових праць він пішов до І. Огієнка, а «через деякий час Міністерство Освіти призначило його доцентом з дорученням організувати Сільськогосподарський факультет» [1, с. 180]. Правління вишу на чолі з ректором 12 серпня затвердило цю кандидатуру на деканській посаді [8, с. 153].

Турбуючись про наповнення штату сільськогосподарського, правничого та інших факультетів необхідною кількістю вчених, І. Огієнко звертався до міністра освіти з проханням перевести на викладацьку роботу відомих діячів, які опинилися в Державному центрі УНР. Йшлося, зокрема, про лікаря М. Герашенка та керівника держказначейства Х. Лебідь-Юрчика. Це питання було вирішено позитивно і вони посіли посади виконуючих обов'язки відповідно професора по кафедрі фізіології худоби та приват-доцента по кафедрі фінансового права. Легше було прийняти на роботу колишнього прем'єр-міністра УНР С. Остапенка, який залишився безробітним після відставки його уряду та формування нового складу цього органу на чолі з Б. Мартосом. На прохання ректора без будь-яких проблем вдалося добитися призначення міністром освіти майбутнього міністра земельних справ Є. Архипенка на посаду приват-доцента кафедри сільськогосподарської економіки і статистики, вченого агронома О. Полонського, губерньського зоотехніка Б. Крижанівського приват-доцентами на різні кафедри сільськогосподарського факультету, а також П. Филімовича, Г. Іваниці, Л. Б'ялковського, О. Еланича на такі ж посади історико-філологічного профілю [10, с. 193; 11, с. 294, 295]. Успішно розв'язалася проблема із призначенням двох галицьких вчених – географа В. Герновича і біолога Н. Гаморака, які знаходилися в розпорядженні Начальної команди Української Галицької армії, яка знаходилася у Кам'янці-Подільському. Ректору довелося звертатися з відповідним проханням до диктатора ЗОУНР Є. Петрушевича і спеціально зустрітися з ним. Домовилися, що обидва сотники будуть виконувати викладацькі обов'язки в університеті у вільний від військової служби час. Після схвалення їхніх документів на рівні рад факультету та університету, міністр освіти підписав відповідні накази про призначення їх приват-доцентами по відповідних кафедрах. Тоді ж у штаті різних факультетів з'явилися лектори І. Олійник, Л. Попович, Г. Ватич, а також старші асистенти М. Вікул, Я. Регул, В. Добровольський, С. Риндик, С. Назаревич, в.о. молодшого асистента Є. Федосієв [8, с. 193, 207, 300; 10, с. 194].

Наприкінці вересня ректор надіслав до Міністерства освіти лист з проханням затвердити на посаді приват-доцента по кафедрі історії римського права С. Завадського, а в наступному місяці отримав позитивну відповідь щодо переходу на роботу в університет на професорські посади С. Рудницького, П. Табінського, Є. Тимченка, приват-доцентські – В. Храчевича, В. Бірчака, О. Яніцького та асистентські – А. Черняхьського, І. Шимановича, Л. Бачинського, С. Красникова, О. Соколовського, Я. Лепченка, Ю. Шмідта, Г. Стороженка [10, с. 194–195; 11, с. 304, 307]. Це поповнення, зроблене в період між навчальними роками, мало важливе значення для повноцінного науково-педагогічного забезпечення освітнього процесу на різних факультетах, особливо тих, які розпочинали другий навчальний рік. У зв'язку з цим ректор публічно заявив, що «на цей рік нам професорських сил вистачить». Однак надалі ситуація буде не такою оптимістичною [11, с. 310].

У зв'язку зі значним збільшенням викладачів, студентів та росту бібліотечного фонду, керівник університету попросив у Міністерства освіти дозволу збільшити чисельність працівників фундаментальної бібліотеки [28]. Дозвіл було надано, і станом на 1 січня 1920 р. в штаті підрозділу нараховувався 1 бібліотекар, 3 його помічники та 14 урядовців [6]. На вакантну посаду бібліотекаря ректор прийняв радника міністра освіти, керівника бібліотечно-архівного відділу Міністерства народної освіти УНР С. Сірополька з 25 грудня 1919 р., коли за це проголосувала рада професорів (на цій посаді, він працював до 11 травня 1920 р., після чого повернувся до роботи в МНО, де отримав посаду товариша міністра). З січня 1920 р. очолював ще й бібліотечну раду університету [9, с. 88; 10, с. 249]. За час роботи в КПДУУ він підготував статут бібліотечної ради, правила користування книгозбірнею, належно впорядкував її роботу, а також налагодив звітність про чисельність і структуру фонду, роботу читальні тощо, що поліпшило якість обслуговування читачів.

Четвертий етап (з 16 листопада 1919 до початку липня 1920 рр.), пов'язаний з одночасною діяльністю І. Огієнка на посаді ректора та головноуповноваженого уряду УНР, виявився найменш продуктивним у кадровому забезпеченні вищу через погіршення воєнно-політичної ситуації в країні та обмеження підконтрольної Директорії території до кількох повітів Подільської губернії. У цій ситуації резерву для нових призначень до КПДУУ практично не було. У зв'язку із залишенням міста Директорією і урядом УНР, І. Огієнку довелося санкціонувати ті чи ті кадрові переміщення в університеті (на це у нього не було спеціального дозволу від голови Ради народних міністрів І. Мазепа). Зокрема, 11 лютого 1920 р. він затвердив рішення ради історико-філологічного факультету про обрання М. Драй-Хмари приват-доцентом по кафедрі новогрецької мови (до того працював приват-доцентом по кафедрі слов'янської філології) [11, с. 317]. Наступного дня преса повідомила, що таку ж дію головноуповноважений уряду УНР здійснив щодо професора М. Хведорова, якого рада професорів 21 січня 1920 р. обрала на альтернативній основі в.о. проректора КПДУУ (цю посаду він мав виконувати до кінця навчального року) [12, с. 118]. У березні І. Огієнко дозволив переведення з Київського державного українського університету по кафедрі всесвітнього мистецтва приват-доцента Й. Пеленського. Приват-доцентами були затверджені І. Шереметинський та Є. Сердюк, молодшим асистентом Д. Мельник [10, с. 196].

Оскільки добігав кінця другий навчальний рік роботи І. Огієнка на посаді ректора КПДУУ, куди він був призначений на 2 роки, з дозволу Міністерства народної освіти у вищі 6 травня 1920 р. відбулися таємні вибори керівника. Це

була перша виборча акція щодо керівника університету в історії національної вищої школи. На найвищу адміністративну посаду закладу (термін 4 роки) балотувався лише І. Огієнко. За нього проголосувала абсолютна більшість членів ради професорів. Лише двоє учасників того процесу не підтримали запропоновану кандидатуру. Через два дні Голова Директорії УНР С. Петлюра затвердив підготовлений в.о. міністра освіти П. Холодним наказ про призначення екстраординарного професора І. Огієнка ректором КПДУУ з 6 травня 1920 до 1 липня 1924 р. [21, с. 206]. А це означало, що відповідальність за майбутнє університету знову покладалося на незмінного керівника. 11 травня в.о. проrektора університету рада професорів обрала приват-доцента Л. Білецького (за ним залишалася й попередня посада – декана історико-філологічного факультету). Це рішення згодом затвердив ГУ [1, с. 182; 13, с. 270].

Турбуючись про поповнення викладацьких кадрів, він спробував удруте розшукати тих галицьких вчених, які не прибули на роботу у 1918–1919 рр. Надійшла інформація про В. Кучера, С. Балея і О. Тисовського, а перший із них у листі повідомив про проблему із виробленням польською владою для цієї трійки паспортів, без яких неможливо прибути до Кам'янця-Подільського [11, с. 351–352]. І. Огієнко спробував підштовхнути вирішення цього питання, однак через погіршення ситуації на фронті воно так і не зрушилося з місця.

Схожою була ситуація із переведенням з Київської духовної академії М. Бессарабова на посаду в.о. приват-доцента по кафедрі Старого Завіту богословського факультету КПДУУ. Після відповідної ухвали головноуповноважений затвердив його, і 1 липня 1920 р. воно набрало юридичної сили. Однак до університету вчений-богослов так і не прибув [8, с. 395; 11, с. 352]. Було затверджено й рішення про призначення О. Прахова приват-доцентом по кафедрі єврейської мови, з правом читати лекційний курс по вільній кафедрі [11, с. 353]. Крім того, дозволив обраному раніше на посаду приват-доцента по кафедрі фізики О. Яницькому, який не зміг вчасно прибути на роботу в університеті, приступити до виконання своїх обов'язків. На початку липня затвердив рішення про обрання в.о. екстраординарного професора Т. Геращенка деканом сільськогосподарського факультету, а професорського стипендіата О. Гаєвського – в.о. приват-доцента по кафедрі російської мови та літератури [11, с. 356, 357].

І. Огієнку не вдалося зв'язатися із кількома відомими російськими вченими, яким не подобався більшовицький режим і вони попередньо готувалися прибути в Україну. Він збирався тимчасово працевлаштувати в університеті Бодуен-де-Куртене, Петражицького, Ащкеназі та деяких інших, про що сповіщала преса, однак з того нічого не вийшло [9, с. 196]. Із запізненням надійшла відповідь від українського вченого О. Шульгина (12 листопада 1920 р.), якого ГУ раніше запросив переїхати з Праги для роботи в КПДУУ на посаді приват-доцента по кафедрі всесвітньої історії. Вчений обіцяв прибути лише навесні 1921 р. [11, с. 354, 360].

Після звільнення С. Сірополка, ректор 14 травня 1920 р. призначив бібліотекарем університету І. Сливку, який раніше працював на цій посаді [11, с. 349]. На нову посаду радника вишу з подачі ректора (час не встановлено) було прийнято С. Гаєвського, а скарбника – Г. Кухаря [11, с. 360].

Виконуючи розпорядження уряду УНР, 9 липня 1920 р. І. Огієнко, як один із керівних діячів УНР, разом із сім'єю відбув до Станіславова (обов'язки в.о. ректора було покладено на М. Хведорова). До Кам'янця-Подільського він тимчасово повернеться лише 7 листопада, а через тиждень, в умовах серйозно-

го погіршення становища на фронті, знову направиться до Східної Галичини, з якої більше не повернеться [8, с. 78–79]. Після цього кадровим забезпеченням університету мав би займатися М. Хведорів, який на короткий час знову виконував обов'язки керівника. Однак за більшовицького режиму вирішення цих питань покладалося не на обраних/призначених керівників, а політкомісарів, які, відповідно до настанов нової влади, пропускали кандидатури претендентів через сито відповідності соціальному статусу та політичній благонадійності, поклавши край попередній традиції формування кадрового потенціалу вишів.

Висновки. Отож, у складних умовах життя української держави і суспільства 1918–1920 рр. Іван Огієнко відіграв велику роль у наповненні різних складових штату Кам'янець-Подільського державного українського університету. Його діяльність у цьому напрямку була довготривалою, загалом результативною і пройшла чотири основні етапи, кожен з яких був у різній мірі результативним. Спочатку вдалося утворити ядро викладацького складу і отримати достатню кількість підготовлених управлінців та бібліотечних працівників. Під час поєднання ректорства з керівництвом у Міносвіти, за якого було призначено два десятки науково-педагогічних працівників, вищ отримав достатнє кадрове забезпечення у весняному семестрі першого навчального року і тим самим успішно завершив його. Надалі ректор, відповідно до законодавства, практикував організацію виборів викладачів та керівників підрозділів, які завершувалися затвердженням освітнім відомством. За польського адміністрування на Поділлі І. Огієнко, як найвищий представник української влади, затверджував рішення органів університету про вибори/призначення працівників, їх переміщення по горизонталі чи вертикалі, тим самим надаючи вишу можливість належно виконувати свої завдання. Складніше було запрошувати на роботу нових вчених в умовах польсько-українсько-радянської війни 1920 р., хоча ректор пам'ятав про тих, хто не з'явився до університету ще 1918 р. і намагався залучити їх до праці попередні третью навчального року.

Перспективи подальших досліджень. Залучення до джерельної бази поки що не уведених до наукового обігу різного роду документів та неопублікованих мемуарних творів може посприяти поглибленню окремих аспектів досліджуваної теми. Особливо це стосується тих постатей, які були згодом репресовані радянським режимом, або ж опинилися в політичній еміграції. Варто прояснити, яким чином вони ухвалили для себе рішення здійснювати науково-педагогічну та іншу діяльність у КПДУУ та чи причетний до їхнього призначення Іван Огієнко.

Список використаних джерел і літератури:

1. Білецький Л. Т. Мої спомини (1917–1926 рр.) / підгот. тексту, вст. ст. та імен. покажч. В. Р. Адамський. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2013. 239 с.
2. Герцюк Д. Іван Огієнко – будівничий національної університетської освіти в Україні. *Іван Огієнко: наук. праці / упоряд. та наук. ред. Д. Герцюк, П. Сікорський.* Львів: СПОЛОМ, 2012. С.38-53.
3. Державний архів міста Києва. Ф.-936. Оп. 1. Спр. 7. Арк. 28–28 зв.
4. Державний архів міста Києва. Ф.-936. Оп. 1. Спр. 7. Арк. 29 зв.
5. Державний архів міста Києва. Ф.-936. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 25.
6. Державний архів Хмельницької обл. Ф.Р.-582. Оп. 1. Спр. 89а. Арк. 43.
7. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле. (1914–1920 роки): Науково-документальне видання. Київ: Темпора, 2007. 632 с., іл..

8. Завальнюк О. М. Історія Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918–1921 рр.) в іменах. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2006. 616 с.
9. Завальнюк О. М. Степан Сірополок і освітні процеси в Україні (1917–1920 рр.). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство* / [редкол.: С. А. Копилов (голова) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2013. Вип. 3. С. 84–92.
10. Завальнюк О. М. Утворення і діяльність державних українських університетів (1917–1921 рр.): монографія. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. 644 с.
11. Іван Огієнко – організатор, керівник і оборонець Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918–1920 рр.): Документи. Матеріали. Світлина. Хроніка діяльності / уклад. і авт. ст. С. А. Копилов, О. М. Завальнюк. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2014. 384 с.
12. Інститут Головноуповноваженого уряду Української Народної Республіки на Поділлі у висвітленні періодики 1919–1920 рр.: збірник матеріалів / [упоряд. і автори вст. статті О. І. Марчук, О. М. Завальнюк]. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня “Рута”», 2018. 242 с.
13. Кам'янець-Подільський державний український університет (1918–1921 рр.) у документах і матеріалах / уклад. й авт. ст. С. А. Копилов, О. М. Завальнюк. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2016. 848 с.
14. Кам'янець-Подільський державний український університет (1918–1921). Ювілейні спогади / упоряд. та автор передм. В. Р. Адамський. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2015. 359 с.
15. Климчук Л. В. Керівники бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (1918–2018 рр.). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство* / [редкол.: С. А. Копилов (голова) та ін.] Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2018. Вип. 5. С. 26–41.
16. Копилов С. А., Завальнюк О. М. Професор Іван Огієнко – перший ректор Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918–1920 рр.). *Освіта, наука і культура на Поділлі: збірник наукових праць* / редкол.: О. П. Реснт (голова), О. М. Завальнюк (відп. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня “Рута”», 2018. Т. 25: До 100-річчя від заснування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. С. 268–288.
17. Левдер А. І. Науково-педагогічна діяльність Івана Петровича Крип'яченвича (1886–1967 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Рівне, 2014. 250 с.
18. Марчук О. Діяльність Міністерства освіти УНР на чолі з Іваном Огієнком у Кам'янці-Подільському (лютий–березень 1919 р.). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2020. Т. 30: До 70-річчя від дня народження академіка Валерія Смоля. С. 349–362.
19. Марчук О. І. Київський період діяльності міністра освіти Івана Огієнка: активна політика із реформування галузі (січень 1919 р.). *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: наук. збірник* / [редкол.: С. А. Копилов (гол. ред.), О. М. Завальнюк (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2019. Вип. XV. С. 30–36.
20. Марушкевич А. А. Актуальні проблеми науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка: навчальний посібник з педагогіки. Полтава: Вид-во «АСМІ», 2005. 312 с.
21. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Рятуння України / упоряд., авт. передм. і комент. М. С. Тимошук. Київ: Наша культура і наука, 2005. 464 с., іл. вкл.
22. Пащенко О. Матеріали до життєпису / упоряд., авт. передм. В. Адамський. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2012. 469 с.

23. Петлюра С. Статті, листи. Документи / упоряд. В. Сергійчук. Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 1999. Т. III. 616 с.
24. Приходько В. К. З історії повстання українського університету в Кам'янці на Поділлі / упоряд. та автор передм. В. Р. Адамський. Хмельницький: ПП Заколотний М. І., 2012. 103 с.
25. Тимошик М. С. Голгофа Івана Огієнка. Українознавчі проблеми в державотворчій, науковій, редакторській та видавничій діяльності: монографія / передмова М. Г. Жулинського. Київ: Заповіт, 1997. 231 с.
26. Українська Держава (квітень-грудень 1918 року). Документи і матеріали. У двох томах, трьох частинах / упоряд.: Р. Пиріг (керівн.) та ін. Київ: Темпора, 2015. Т. 2. XX + 412 с.
27. ЦДАВО України. Ф. 2582. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 82.
28. ЦДАВО України. Ф. 2582. Оп. 1. Спр. 182. Арк. 74а.
29. ЦДАВО України. Ф. 2582. Оп. 1. Спр. 187. Арк. 63.
30. ЦДАВО України. Ф. 2582. Оп. 1. Спр. 188. Арк. 14.
31. Чайковський Микола Андрійович. URL: <https://mmf.Inu.edu.ua/istjria/vydatni-osobustosti/2049>.

References:

1. Biletskyi, L. T. (2013). *Moi spomyny (1917–1926 rr.) [My Memories (1917–1926)] / pidhot. tekstu, vst. st. ta imen. pokazhch. V. R. Adamskyi. Kamianets-Podilskyi: Medobory-2006. 239 s. (in Ukr.)*.
2. Hertsyuk, D. (2012). *Ivan Ohiienko – budivnychi natsionalnoi universytetskoï osvity v Ukraini [Ivan Ohiienko – founder of national university education in Ukraine]. Ivan Ohiienko: nauk. pratsi [Ivan Ohiienko: scientific work] / uporiad. ta nauk. red. D. Hertsyuk, P. Sikorskyi. Lviv: SPOLOM. S. 38–53. (in Ukr.)*.
3. *Derzhavnyi arkhiv mista Kyieva [State Archives of the City of Kyiv]. F.-936. Op. 1. Spr. 7. Ark. 28–28 zv. (in Ukr.)*.
4. *Derzhavnyi arkhiv mista Kyieva [State Archives of the City of Kyiv]. F.-936. Op. 1. Spr. 7. Ark. 29 zv. (in Ukr.)*.
5. *Derzhavnyi arkhiv mista Kyieva [State Archives of the City of Kyiv]. F.-936. Op. 1. Spr. 8. Ark. 25. (in Ukr.)*.
6. *Derzharkhiv Khmelnytskyi oblasti [State Archives of Khmelnytsky Oblast], F.R.-582. Op. 1. Spr. 89a. Ark. 43. (in Ukr.)*.
7. Doroshenko, D. (2007). *Moi spomyny pro nedavnie mynule (1914–1920 roky): Naukovo-dokumentalne vydannia [My memories of the recent past (1914–1920): Scientific and documentary publications]. Kyiv: Tempora. 632 s. (in Ukr.)*.
8. Zavalniuk, O. M. (2006). *Istoriia Kamianets-Podilskoho derzhavnogo ukrainskoho universytetu (1918–1921 rr.) v imenakh [History of Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University (1918–1921) in names]. Kamianets-Podilskyi: Abetka-NOVA. 616 s. (in Ukr.)*.
9. Zavalniuk, O. M. (2013). *Stepan Siropolko i osvitchni protsesy v Ukraini (1917–1920 rr.) [Stepan Siropolko and the Enlightenment Processes in Ukraine (1917–1920)]. Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Serii: Bibliotekoznavstvo. Knyhoznnavstvo [Scientific works of the Ivan Ohiienko National University of Kamianets-Podilskyi. Series: Library Science. Book Science] / [redkol.: S. A. Kopylov (holova) ta in.]. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podil. nats. un-t im. I. Ohiiienka. Vyp. 3. S. 84–92. (in Ukr.)*.
10. Zavalniuk, O. M. (2011). *Utvorennia i diialnist derzhavnykh ukrainskykh universytetiv (1917–1921 rr.): monohrafiia [The establishment and activities of Ukrainian state universities (1917–1921): monograph]. Kamianets-Podilskyi: Aksioma. 644 s. (in Ukr.)*.
11. *Ivan Ohiienko – orhanizator, kerivnyk i oboronets Kamianets-Podilskoho derzhavnogo ukrainskoho universytetu (1918–1920 rr.): Dokumenty. Materialy. Svitlyny. Khronika*

- diialnosti [Ivan Ohienko – organizer, director, and defender of Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University (1918–1920): Documents. Materials. Photographs. Chronicle of activities] (2014) / uklad. i avt. st. S. A. Kopylov, O. M. Zavalniuk. Kamianets-Podilskyi: PP «Medobory-2006». 384 s. (in Ukr.).
12. Instytut Holovnoupravovazhenoho uriadu Ukrainskoi Narodnoi Respubliki na Podilli u vysvitlenni periodyky 1919–1920 rr.: zbirnyk materialiv [The Office of the Chief Representative of the Government of the Ukrainian People's Republic in Podillia as reflected in periodicals from 1919–1920: a collection of materials] (2018) / [uporiad. i avtory vst. statti O. I. Marchuk, O. M. Zavalniuk]. Kamianets-Podilskyi: TOV «Drukarnia “Ruta”». 242 s. (in Ukr.).
 13. Kamianets-Podilskyi derzhavnyi ukrainskyi universytet (1918–1921 rr.) u dokumen-takh i materialakh [Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University (1918–1921) in documents and materials] (2016) / uklad. y avt. st. S. A. Kopylov, O. M. Zavalniuk. Kamianets-Podilskyi: Aksioma. 848 s. (in Ukr.).
 14. Kamianets-Podilskyi derzhavnyi ukrainskyi universytet (1918–1921). Yuvileini spohady [Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University (1918–1921). Jubilee Memories] (2015) / uporiad. ta avtor peredm. V. R. Adamskyi. Kamianets-Podilskyi: «Medobory-2006». 359 s. (in Ukr.).
 15. Klymchuk, L. V. (2018). Kerivnyky biblioteky Kamianets-Podilskoho natsional-noho universytetu imeni Ivana Ohienka (1918–2018 rr.) [Guides to the library of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University (1918–2018)]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka.. Seriya: Bibliotekoznavstvo. Knyhoznavstvo [Scientific works of the Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University. Series: Library Science. Book Science]* / [redkol.: S. A. Kopylov (holova) ta in.] Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podil. nats. un-t im. I. Ohienka. Vyp. 5. S. 26–41. (in Ukr.).
 16. Kopylov, S. A., Zavalniuk, O. M. (2018). Profesor Ivan Ohienko – pershyi rektor Kamianets-Podilskoho derzhavnoho ukrainskoho universytetu (1918–1920 rr.) [Professor Ivan Ohienko – first rector of Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University (1918–1920)]. *Osvita, nauka i kultura na Podilli: zbirnyk naukovykh prats [Osvita, science, and culture in Podillia: a collection of scientific works]* / redkol.: O. P. Reient (holova), O. M. Zavalniuk (vidp. red.) ta in. Kamianets-Podilskyi: TOV «Drukarnia “Ruta”». T. 25: Do 100-richchia vid zasnovannia Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. S. 268–288. (in Ukr.).
 17. Levder, A. I. (2014) Naukovo-pedahohichna diialnist Ivana Petrovycha Krypiakenyvycha (1886–1967 rr.): dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 [Scientific and pedagogical activities of Ivan Petrovich Krypyakievich (1886–1967): Dissertation ... Candidate of Pedagogical Sciences: 13.00.01]. Rivne. 250 s. (in Ukr.).
 18. Marchuk, O. (2020) Diialnist Ministerstva osvity UNR na choli z Ivanom Ohienkom u Kamiansi-Podilskomu (liutyi-berezen 1919 r.) [Activities of the Ministry of Education of the Ukrainian People's Republic headed by Ivan Ohienko in Kamianets-Podilskyi (February-March 1919)]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Istorychni nauky [Scientific works of the Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University. Historical sciences]*. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podil. nats. un-t im. I. Ohienka. T.30: Do 70-richchia vid dnia narodzhennia akademika Valerii Smolia. S. 349–362. (in Ukr.).
 19. Marchuk, O. I. (2019). Kyivskyi period diialnosti ministra osvity Ivana Ohienka: aktyvna polityka iz reformuvannia haluzi (sichen 1919 r.) [The Kyiv period of Minister of Education Ivan Ohienko's activities: active policy of reforming the sector (January 1919)]. *Ivan Ohienko i suchasna nauka ta osvita: nauk. Zbirnyk [Ivan Ohienko and modern science and education: scientific collection]* / [redkol.: S. A. Kopylov (hol.

- red.), O. M. Zavalniuk (vidp. red.) ta in.]. Kamianets-Podilskyi: Kamnets-Podil. nats. un- im. I. Ohiiienka. Vyp. XV. S. 30–36. (in Ukr.).
20. Marushkevych, A. A. (2005). Aktualni problemy naukovo-pedahohichnoi spadshchyny Ivana Ohiiienka: Navchalnyi posibnyk z pedahohiky [Current issues in Ivan Ohienko's scientific and pedagogical legacy: A textbook on pedagogy]. Poltava: Vyd-vo «ASMI». 312 s. (in Ukr.).
 21. Ohiienko, I. (mytropolyt Ilarion) (2005). Riatuvannia Ukrainy / uporiad., avt. peredm. i koment. M. S. Tymoshyk. Kyiv: Nasha kultura i nauka. 464 s., il. vkl. (in Ukr.).
 22. Pashchenko, O. (2012). Materialy do zhyttiepysu [Materials for a biography] / uporiad., avt. peredm. V. Adamskyi. Khmelnytskyi: PP Melnyk A. A. 469 s. (in Ukr.).
 23. Petliura, S. (1999). Statti, lysty. Dokumenty [Articles, letters. Documents] / uporiad. V. Serhiichuk. Kyiv: Vyd-vo imeni Oleny Telihy. T. III. 616 s. (in Ukr.).
 24. Prykhodko, V. K. (2012). Z istorii povstannia ukrainskoho universytetu v Kamianski na Podilli [From the history of the Ukrainian university uprising in Kamianets-Podilskyi] / uporiad. ta avtor peredm. V. R. Adamskyi. Khmelnytskyi: PP Zakolodnyi M. I. 103 s. (in Ukr.).
 25. Tymoshyk, M. S. (1997). Holhofa Ivana Ohiiienka. Ukrainoznavchi problemy v derzhavotvorchii, naukovi, redaktorskii ta vydavnychii diialnosti: monohrafiia [Ivan Ohienko's Calvary. Ukrainian studies issues in state-building, scientific, editorial, and publishing activities: monograph] / peredmova M. H. Zhulynskoho. Kyiv: Zapovit. 231 s. (in Ukr.).
 26. Ukrainska Derzhava (kviten-hruden 1918 roku). Dokumenty i materialy. U dvokh tomakh, trokh chastynakh. [The Ukrainian State (April-December 1918). Documents and materials. In two volumes, three parts] (2015) / uporiad.: R. Pyrih (kerivn.) ta in. Kyiv: Tempora. T. 2. XX+412 s. (in Ukr.).
 27. TsDAVO Ukrainy [Central State Archive of Higher Authorities and Governments of Ukraine]. F. 2582. Op. 1. Spr. 2. Ark. 82. (in Ukr.).
 28. TsDAVO Ukrainy [Central State Archive of Higher Authorities and Governments of Ukraine]. F. 2582. Op. 1. Spr. 182. Ark. 74a. (in Ukr.).
 29. TsDAVO Ukrainy [Central State Archive of Higher Authorities and Governments of Ukraine]. F. 2582. Op. 1. Spr. 187. Ark. 63. (in Ukr.).
 30. TsDAVO Ukrainy [Central State Archive of Higher Authorities and Governments of Ukraine]. F. 2582. Op. 1. Spr. 188. Ark. 14. (in Ukr.).
 31. Chaikovskiy Mykola Andriiovych [Tchaikovsky Nikolai Andreyevich]. URL: <http://mmf.lnu.edu.ua/istoriia/vydatni-osobystosti/2049>.

Oleksandr Zavalniuk

THE ROLE OF IVAN OHIIENKO IN STAFFING KAMIANETS-PODILSKYI STATE UKRAINIAN UNIVERSITY (1918-1920)

Based on archival and published sources, as well as the works of contemporary Ukrainian scholars, this study examines the managing activities of the prominent statesman Ivan Ohiienko as Rector, Minister of Education, and Chief Representative of the Government of the Ukrainian People's Republic (1918–1920), aimed at fully providing Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University (KPSUU) with the necessary administrative, scientific, pedagogical, and library staff. Providing human resources was an important condition for the university to fulfill the tasks assigned to it by the state regarding the training of young intellectuals, conducting scientific research, mass lecture events, and organizing the work of the fundamental library and its reading room in order to supply the most complete information service possible to participants in the educational process and scientific research. This entire period is divided into four stages, each with its own characteristics and different final results in achieving short-term and overall

goals, which, in general, provided the institution with a satisfactory level of essential administrative, teaching, and library staff. The most effective of these stages was the second one, when I. Ohienko headed the Ministry of Education of the Ukrainian People's Republic and had the powers to officially appoint scientists to both state Ukrainian universities (thanks to his work, it was possible to send two dozen people to KPSUU for professors and private lecturers positions, although not all of them were able to show up for work). In each case, he determined the suitability of the applicants for the existing staffing needs and had personal contacts with some of them. The Minister became disappointed by M. Hrushevskyi's refusal to take up a professorship at this university, to which he had personally invited the distinguished historian. As the Chief Representative of the Government of Ukrainian People's Republic, I. Ohienko did not have significant opportunities to solve the staffing problem during the second academic year, but in the absence of state officials in the territory controlled by the Ukrainian People's Republic, he sometimes approved on his own initiative the decisions of the university's academic council regarding changes in the status of teachers. The Rector's objective absence from work for almost four months (July 9-November 7, 1920) due to his relocation with the government had a negative impact on the resolution of the university's staffing issues right before the third academic year.

Key words: Ivan Ohienko, Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University, administrators, scientific and pedagogical staff, library workers, historiography.

Отримано: 10.09.2025 р.